

ปัญญาอ่อน

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์เช้า วันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๔๔

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ปฏิบัติธรรมนะ บวชเรียนเพื่อให้เข้าถึงหลักของธรรมะพระพุทธเจ้า เรียนภาษาธรรมเรียน อีกอย่างหนึ่ง เรียนภาษาโลก เห็นใหม่ เดี่ยวนี้คนฉลาดขึ้นมากเลยเพราะการศึกษาเล่าเรียนมีมาก เพราะการศึกษาแล้วคนฉลาดขึ้น คนฉลาดขึ้นแต่คนก็มีความทุกข์มากขึ้น ความทุกข์ของคนใน ความทุกข์ของคนแล้วก็เอาความฉลาดของเราไป ยิ่งเรียนเข้าไปตัวตนของเรายิ่งมากขึ้น เพราะถือว่า ตัวเองรู้ไง ถ้าตัวเองรู้ตัวเองฉลาด ฉลาดอย่างไร? ฉลาดแกมโกง ฉลาดเพื่อเอาชนะเขา ไม่ฉลาด เพื่อเอากิเลสออกจากใจ

มันเหมือนกันไง เหมือนกับว่าเรามีหมอนอยู่ด้ามเดียว การก่อสร้างบ้านเรือนนี้หมอนด้าม เดียวจะปลูกบ้านสำเร็จเป็นไปไม่ได้หรอก อันนี้ก็เหมือนกัน คิดว่าตัวเองฉลาดไง เหมือนเรามี หมอนอยู่ด้ามเดียว คำปริกรรม คำคิด คำพิจารณาของตัวเองนี่เหมือนหมอนด้ามหนึ่ง ทำความสงบ เข้ามาได้ ทุบอะไรก็แล้วแต่ ทุบตีเข้ามาให้เข้ารูปเข้ารอยตีได้อยู่ แต่ทำงานให้ละเอียดกว่านั้น เป็นไปไม่ได้

นี่ความฉลาดของเรา เราว่าเราฉลาดไง เราฉลาดเท่าไรเราก็เอาความนั้นนะยึดมันถ้อมัน ตัวเองขึ้นมา ให้ตัวตนของเรามันใหญ่ขึ้นไปเรื่อย ๆ ความฉลาดของเรา ปัญญาอย่างนี้เป็นปัญญา โลกียะ นี่คำว่าปัญญาโลกียะ จะว่ามันไม่ใช่ผลเลยมันก็เป็นผลนะ ถ้าไม่มีตัวนี้เลยเราจะปฏิบัติ ธรรมกันอย่างไร เขาบอกว่าการจะถือศีลนี้ต้องมีปัญญา ถึงฉลาดถึงถือศีลรอด ถึงถือศีลไปได้ ปัญญาความใคร่ครวญนี้มันปัญญาความเห็นผิดเห็นถูก ทีแรกนี้มันเห็นถูกเห็นผิดในทางความเห็น ของตัว

แต่ถ้าเป็นปัญญาภายในมันใช้ตัวนี้ไม่ได้ ถ้าตัวนี้เข้าไปนี่ความเห็น คำว่า “ความเห็น” มันมีตัวเราเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย ถ้าตัวเราเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยนี้ ตัวเราก็คือตัวกิเลส ถ้าตัวกิเลสตัวผลักดันตัวพยายามเบียดเบียนประเด็นใจ ความเบียดเบียนประเด็นอันนั้นนะ เห็นไหม ถ้าคำปริกรรม คำกิด คำพิจารณาเข้ามา มันเหมือนหมอนค้ำหนึ่ง หมอนค้ำหนึ่งพยายามตีให้เราสงบเข้ามา ตีตัวเองเข้ามา สิ่งใดที่มันพอง สิ่งใดที่มันสูงขึ้นมานี้ ตีให้มันเสมอกันได้

แต่ที่ว่าความสงบเข้าไปนี้ เครื่องมือเราต้องมีมากกว่านั้น เครื่องมือมากกว่านั้นมันจะเป็นเครื่องมืออะไรละ เครื่องมือมันก็เป็นปัญญาของอริยมรรคที่จะเข้าไปอันนั้น นี่ความละเอียดอ่อนอันนั้นมันยังไม่เกิดขึ้น แล้วมันจะเกิดขึ้นไม่ได้เลย ความว่าเกิดขึ้นไม่ได้ ถ้าเกิดขึ้นได้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปเรียนกับอาหารคาวรส เรียนกับนักปราชญ์ทั่วไปในอินเดียสมัยนั้นนะ พระพุทธเจ้าไปเรียนหมด นักปราชญ์ราชบัณฑิตนี้ต้องรู้เรื่องต่าง ๆ ทั้งหมด แต่รู้แล้วก็รู้อยู่ในกรอบของถังขยะ ที่อาจารย์พูดว่า “ถังขยะ” ในกรอบของขันธุ์ ๖ ในกรอบของขันธุ์ ๕

แล้วพอกรอบของขันธุ์ ๕ นี้ ความสงบของมันมันไม่พอ ความบริสุทธิ์ไม่พอมันทำอะไรไม่ได้ ความทำไม่ได้ เห็นไหม ศิล ความที่มีศิลปะ ถ้ามีศิลปะบริสุทธิ์ขึ้นมาเหมือนกับมือเราสะอาด มือเราไม่มีแผล เราจะเข้าไปทำอะไรในยาพิษมือเราก็เข้าไปล้วงได้ เข้าไปจับได้ ทำความสะอาดได้ ถ้ามือเรามีแผล ศิลไม่บริสุทธิ์ เห็นไหม ถ้ามือมีแผลขึ้นมาไปทำอะไรเข้าไปมันก็เป็นแผล ใจกิเลสนั้นนะคือยาพิษ ยาพิษทำให้แผลนั้นเข้ากับยาพิษ

ความไม่บริสุทธิ์ของตัว เห็นไหม สัมมาสมาธิถึงมิจฉาสมาธิมีอยู่ มิจฉาสมาธิความสงบของเราเข้าไปนี้ นี้เรามีหมอนอยู่อันหนึ่งเราก็ตูบเข้าไป เราก็ตีเข้าไป เราตีเข้าไปเพื่อจะให้มันเข้ารูปเข้ารอย ศิลบริสุทธิ์หรือไม่บริสุทธิ์นี้ ถ้าเข้ารูปเข้ารอยศิลปะบริสุทธิ์ขึ้นมามันถึงจะทำความสะอาดได้ถึงควรแก่การงานใจ สัมมาสมาธิถึงควรแก่การงาน ถ้ามิจฉาสมาธิจะเอาอะไรไปทำงาน มันเป็นมิจฉาสมาธิ มันเป็นสมาธิขึ้นมา มันเป็นแผลขึ้นมา แล้วลงไปเข้าไปทำ เห็นไหม เข้าไปทำงานงานนั้นก็เป็แผลขึ้นมา

ถ้าสัมมาสมาธิมันถึงจะไม่เป็นแปลขึ้นมา มันถึงว่างานของโลกเขา ถึงว่ามันจะไม่เป็นประโยชน์เลย เป็นไปไม่ได้ โลกียะมันก็เป็นประโยชน์ เป็นประโยชน์เริ่มต้น สุตมยปัญญา จินตมยปัญญา ภาวนามยปัญญามันถึงมีใจ ถึงมีโลกียะ มีโลกุตตระ ถ้าไม่มีโลกียะเลย มันจะโลกุตตระที่ไหน ถึงมีสุตมยปัญญา จินตมยปัญญา ภาวนามยปัญญา

สุตมยปัญญาทำให้เราเข้ารูปเข้ารอย ถ้าการไม่เข้ารูปเข้ารอยเลยนี้มันก็เริ่มต้นไม่ได้ ความเริ่มต้นอันนั้นจะเป็นผลก็ไม่ได้ ความเริ่มต้นเป็นความเริ่มต้น ทางผ่านนั้นเป็นทางผ่าน สิ้นสุดของทางผ่านนั้นถึงจะเป็นปัจจัย ถึงจะเป็นเหตุของมัน นี่ความเห็นของเราที่ว่าความฉลาดของเราคือความฉลาดของกิเลส ความฉลาดของกิเลสมันก็มีขึ้นมา ความฉลาดของกิเลสกับความฉลาดของเราเป็นอันเดียวกัน ถึงว่าต้องทำความสงบเข้ามาให้ได้ก่อน ทำความสงบของใจเข้ามาให้ได้

มันถึงว่าไม่ใช่ว่ามีฆ้องอันเดียว ถ้ามีฆ้องอันเดียวมันก็เหมือนกับมีฆ้องอันเดียวทูปเข้าไป ๆ ทูปเข้าไปก็ทำความสงบเข้าไปอย่างเดียวกัน นี่ความจงใจของเรามันไม่มี นี่ในหลักของศาสนาพุทธถึงสำคัญตรงนี้มากใจ สำคัญที่พระพุทธเจ้ามาตรัสรู้เอง สยามภูตรัสรู้ด้วยตนเอง ไม่มีใครสามารถรู้ได้ แล้วถ้าไม่มีพระพุทธเจ้าก็ไม่มีสิ่งนี้ละ อริยมรรคนี้ไม่มีหรอก

แต่เพราะปัจจุบันนี้เราอยู่ท่ามกลางศาสนา แล้วเราได้ยินได้ฟังประจำ เราถึงว่ามันไม่มีตรงไหนมันก็ได้ยินได้ฟังประจำ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกเลยว่า “ไม่เคยได้ยินได้ฟังกับไครมา ตรัสรู้ด้วยตนเอง” แล้วทำเองเห็นเองขึ้นมา ถึงว่าเป็นเรื่องของภายใน

แต่ของเราเวลาเรารู้เราฟังขึ้นมา มันเห็นเป็นความเห็น เป็นสุตมยปัญญา มันเทียบมันเคียงใจ ความเทียบความเคียงอันนี้มันถึงจะไม่ได้ผล ความที่ไม่ได้ผลนี้มันถึงว่าเป็นปัญญาที่ว่าไม่ละเอียดเข้าไป มันเทียบมันเคียงเอาเอง มันไม่ใช่เกิดขึ้นจากความเป็นจริง ถ้าเกิดขึ้นจากความเป็นจริงเกิดขึ้นจากหัวใจ หัวใจมันประพฤติปฏิบัติเข้าไป แล้วมันประสบของมันเอง มันชำระของมันเอง

อันนี้มันถึงว่ามันเป็นปัจจัยตัด ถ้าเป็นปัจจัยตัด เป็นความจับต้องตัวเองได้แล้วพลิกตัวเอง ถ้าไม่เป็นปัจจัยตัด เป็นความเทียบเคียงนี้มันไม่เป็นประโยชน์กับเราหรอก มันเป็นประโยชน์

ต่อเมื่อเรื่องความหยาบเข้ามา ความละเอียดเข้ามา แต่ถึงว่าเป็นประโยชน์ตรงนั้นมันถึงไม่เป็น ถึงต้องออกป่า เห็นไหม ทำไมภิกษุผู้ปฏิบัติ ทำไมต้องออกในที่สงบ? ทำไมทำอยู่ในบ้านเมืองไม่ได้?

ในบ้านในเมืองนี่ ถ้าคนจริงต้องทำอยู่ในคนมากก็ต้องทำได้สิ...ทำได้ ทำได้ส่วนหนึ่ง แต่ถึงส่วนหนึ่งทำไม่ได้ เพราะอะไร? เพราะมันทำไม่ได้หรือ มันกวนไปมาก มันจะกวนมาก กวนให้ความสงบนี้ออกมา กวนให้ความรู้สึกออกมารับรู้หมด มันแตกใจ สิ่งที่มีมันละเอียดอ่อน เห็นไหม ที่เขาทดลองวิทยาศาสตร์กัน ผู้ที่เขาจะเขียนนิทานเขียนนิยายเขาก็ต้องอาศัยความสงบ

อันนี้ก็เหมือนกัน เราต้องอาศัยความสงบพอสมควรจากข้างนอก แล้วข้างในถึงสงบเข้ามาถึงข้างใน ถึงอายตนะ ความตัดอายตนะสิ่งกระทบทั้งหมด ใจหนึ่งจะเป็นไป ถ้าใจมันเป็นไป มันถึงจะเป็นประโยชน์กับตัวเอง ถ้าเป็นประโยชน์กับตัวเองแล้วนี่ถึงจะทำความสงบของใจก่อน แล้วรู้จริงเห็นจริงก่อน ออกมากระทบข้างนอกมันก็เป็นประโยชน์ ถ้าใจนั้นเป็นประโยชน์แล้ว ออกมาข้างนอกก็เป็นประโยชน์ ถ้าใจยังไม่เป็นประโยชน์ อยู่กับตัวมันเองมันก็ไม่เป็นประโยชน์

มือเป็นมือที่ไม่สะอาด มือที่มีบาดแผลเข้าไปล้างยาพิษ เข้าไปเพื่อทำความสะอาดของใจ กิเลสนั้นเป็นยาพิษทั้งหมด เข้าไปมันก็รวมหัวกันความเห็น ว่า “จะเป็นอย่างนั้น ต้องเป็นอย่างนั้น ความเห็นเป็นอย่างนั้น” แล้วมันก็เป็นไป เวลาพูดเวลาคิดนี้ทุกคนพูดได้คิดได้นะ แต่เวลาประสบ ขึ้นมานี้เหมือนกับเราเข้าไปอยู่ในเหตุการณ์นะ เหตุการณ์ผ่านไปแล้ว “ไม่น่าจะเป็นอย่างนั้นเลย ควรทำอย่างนั้นได้” แต่ขณะที่อยู่ในเหตุการณ์นี้เราตัดสินใจไม่ถูกหรือ

อันนี้ก็เหมือนกัน เวลาเข้าไปอยู่ในเหตุการณ์ เหตุการณ์ที่...

(เทปสิ้นสุดเพียงเท่านี้)